

DOI: 10.18372/2415-8151.20.15055

СОЦІАЛЬНІ АРТ-ПРОЄКТИ, ПРИСВЯЧЕНІ ПРОБЛЕМАМ ЕКОЛОГІЇ

Сідорова Олена Ігорівна¹, Огороднік Станіслава Олегівна²

¹ Старший викладач кафедри дизайну інтер'єру, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: dhara.astro@gmail.com, orcid: 0000-0002-4611-2150

² Студент, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна.
e-mail: stanislavaogorodnik@gmail.com, orcid: 0000-0002-0136-5031

Анотація. Однією з нагальних проблем людства є екологічна небезпека. У ході дослідження було охарактеризовано відображення найбільш актуальних екологічних проблем у творчості сучасних дизайнерів, художників, скульпторів, виявлено основні засоби художньої виразності композиції у їхніх роботах. Метою дослідження є всебічне вивчення впливу екологічної проблематики на роботи митців, характеристика їхніх робіт, а також засобів художньої виразності композиції, використаних дизайнерами та художниками. **Мета.** Мета статті полягає у аналізі сучасних соціальних арт-проектів, присвячених проблемам екології у світі, з'ясуванні найважливіших екологічних проблем відображених у творчості митців, виділенні основних видів мистецтва, до яких належать їх твори, виявленні основних засобів художньої виразності композиції у їх творах. **Методологія.** У статті було використано такі методи, як спостереження, порівняння, аналіз. **Результати.** В результаті було встановлено 4 основні глобальні проблеми, які митці найчастіше беруть за основу у своїх роботах: 1) глобальне потепління, 2) забруднення навколишнього середовища, 3) вимирання тварин, 4) винищення лісів. Виявлено основні види мистецтва, до яких звертаються художники задля акцентування уваги глядачів на екологічних проблемах, це: 1) скульптура, 2) живопис, 3) фотографія, 4) інсталяція.

Наукова новизна. У даному дослідженні вперше систематизовано та упорядковано інформацію щодо основних проблем екології, які відображені у творчості сучасних митців та основних засобів художньої виразності, які використовують митці у своїх творчих роботах.

Практична значущість. Завдяки проведеному дослідженню було розширено науковий апарат мистецтвознавців та дослідників творів сучасного мистецтва.

Ключові слова: дизайн; екологія; сучасні тенденції; арт-проект; глобальні проблеми; арт-об'єкт; скульптура; фотографія; глобальне потепління; забруднення; навколишнє середовище; природа.

ВСТУП

Однією з нагальних проблем людства є екологічна небезпека. В сучасному мистецтві, як ніколи раніше, простежується ідея охорони навколишнього середовища, адже творчість відображає те, що хвилює діячів мистецтва. Художники створюють епатажні і сміливі скульптури, інсталяції та картини, аби привернути увагу людства до проблем екології. Тому проблема виявлення основних сучасних тенденцій в соціальних арт-проектах є такою актуальною.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бортнюк О. [1] прослідкувала формування екологічної самосвідомості сучасної молоді.

Бурко Р. А., Терешина Т. В. [2] проаналізували питання найважливіших глобальних екологічних проблем, що стоять перед сучасною людиною. Ніконова С. [8] виявила естетичні підстави ставлення до природи в різних світоглядних традиціях. Осліна Е. [9] дослідила тему глобальних екологічних проблем XXI століття. Пруденко Я. Д. [10] розглянула на прикладах біоарту проекти сучасного мистецтва, що не тільки досліджують екологічні проблеми, а й пропонують можливі варіанти їх вирішення.

Проведений аналіз показав, що сучасні тенденції в дизайні соціальних арт-проектів, присвячених проблемам екології, досліджені недостатньо і потребують вивчення.

МЕТА

Метою даного дослідження є всебічне, об'єктивне і ґрунтовне вивчення відображення проблематики екологічної небезпеки в роботах сучасних митців, характеристика їх робіт та засобів художньої виразності в їхніх роботах.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Проблема екології — першочергова тема світової спільноти. Кожному поколінню важливо усвідомлювати нерозривний зв'язок природи і суспільства, що має

взаємний характер. Людство протягом свого існування постійно використовувало природні ресурси і впливало на екологію планети. Цілеспрямовані дії людства на екологію мають як позитивний, так і негативний характер. Серед негативних наслідків останніх десятиліть дедалі більшого розмаху набуває забруднення атмосфери, водоймищ, деградація ґрунтового покриву, знищення запасів біологічних ресурсів, порушення стабільності екологічних систем та багато інших.

Художники, чия основна місія реагувати на актуальні теми, що хвилюють сучасне суспільство, не можуть не відгукуватися щодо екологічних проблем. Природа завжди надихала творців, і сьогодні художники намагаються відновити взаємини між мистецтвом і довкіллям. Вони яскраво і оригінально заявляють про кризу цих відносин і необхідність їх відновлення. Митці своїми інсталяціями запрошують людей до важливих розмірковувань. Одна з таких інсталяцій була розроблена бразильською художницею Нелі Азеведо (рис. 1.а) в Берліні. Тисяча маленьких крижаних чоловічків в різних позах були розміщені на кам'яних сходах. За пів години фігури розтанули на очах у натовпу, що спостерігав за дійством. Розмір кожної фігурки не перевищує 20 см, але композиція завжди займає велику територію: площі або сходинки. Ця грандіозна ритмічна композиція нагадує людству, що воно стане першою жертвою глобального потепління.

Вистава триває від 30 хв до 2-х годин в залежності від погоди і закінчується з останнім талим чоловічком. Представлений публіці екологічний арт-проект звернув увагу людей на танення льодовиків і глобальне потепління.

Ще один видовищний скульптурний арт-об'єкт, що нагадує про силу природи і наслідки глобального потепління, встановив італійський художник Лоренцо Квінн (рис. 1.б) у Венеції. Ця незвична скульптура зображує величезні руки, що підносяться над водною гладдю Великого каналу і ніби підтримують фасад одного з будинків.

а

б

Рис.1. Тема глобального потепління: а - Нелі Азеведо, інсталяція «Люди, що тануть»; б - Лоренцо Квінн, скульптура «Підтримка».

Актуальною проблемою сучасності також є забруднення навколишнього середовища. Негативна діяльність людства і відходи цієї діяльності забруднюють довкілля. При цьому, людина, яка є головним винуватцем екологічної ситуації, знову стає головною її жертвою: за деякими даними, від забруднення водних ресурсів, атмосферного повітря та ґрунтового покриву в світі гине

близько 40% людей [2]. Тому, аби нагадати про питання забруднення морів і океанів пластиковими відходами та проблеми надмірного споживання і безвідповідального ставлення до екології, був створений неординарний фотопроєкт «Русалки проти пластику» фотографа Бенджаміна Фон Вонга (рис. 2.а).

а

б

Рис.2. Тема забруднення навколишнього середовища:

а - Бенджамін Фон Вонг, фотопроєкт «Русалки проти пластику»; б - Фабріс Монтейро, фотопроєкт «Боги сміття»

В ньому для створення образу океану було зібрано і очищено десять тисяч використаних пляшок. Фон Вонг створює інсталяції, які лежать на стику фантазії і фотографії. Динамічна композиція утворює своєрідний вир, який поглинає все живе і неживе. Його роботи, присвячені забруд-

ненню океану пластиковими відходами користуються великою увагою глядачів (близько 100 мільйонів переглядів на різних платформах). Фотограф Фабріс Монтейро зобразив містичних персонажів на тлі африканських пейзажів (рис. 2.б). Герої полотен - це духи Африки, які змінилися в результаті

впливу людини на навколишнє середовище. Їх наряди зроблені зі сміття, зібраного в Сенегалі. Духи можуть помститися, якщо люди не опом'ятаються.

До глобальних екологічних проблем слід віднести і проблеми тваринного світу, що є невід'ємним компонентом біосфери. Тварини беруть участь в біотичному круговороті енергії і речовин на планеті. Від стійкості фауни залежать всі інші елементи екосистем. Проблема скорочення популяцій тварин існує не тільки тому, що погіршується екологія, а й тому, що люди вживають свійських тварин в якості харчування. У природі потрібні абсолютно всі представники фауни: і дрібні комахи, і травоядні, і хижаки, і великі морські тварини. Шкідливих видів, від яких слід позбутися, не існує. Коли змінюється місце, де живуть тварини, вони повинні або пристосуватися до нового способу життя, знайти нові джерела живлення, або переміщатися на інші території. Все це призводить до загибелі цілих популяцій. Вимирають тисячі представників тваринного світу.

Багато людей усвідомлюють проблему винищення тварин, тому ведуть активну діяльність, спрямовану на охорону фауни. Однією з найбільших організацій світу, які займаються порятунком тварин, є Грінпіс. У багатьох країнах світу є місцеві підрозділи, щоб можна було зберегти фауну на певному локальному рівні.

Ця проблема активно піднімається завдяки арт-проектам. Закоханий у природу художник Пауло Гранжеон створив по одній панді з пап'є-маше на кожну живу особину, що залишилася на Землі. (рис.3). Так з'явилася масштабна експозиція з 1600 панд-скульптур.

Французький фотограф Філіп Ешару на амазонських джунглях за допомогою сучасних технологій і світла зобразив портрети вождів місцевих племен (рис.4).

За допомогою цих робіт він повідомляє громадськості про масову незаконну вирубку дерев в Південній Америці. Знищення

лісів шкодить не тільки екології, а й примушує корінне населення залишати рідні землі.

Рис.3. Тема вимирання тварин. Пауло Гранжеон, інсталяція «1600 панд»

Рис.4.Тема вирубки лісів. Філіп Ешару, фото-проект «Кров лісу»

В Національному авіаційному університеті м. Києва на кафедрі дизайну інтер'єру також висвітлюється тема екології в завданні під назвою «Пам'ятний знак на тему екології» (рис. 5).

Цю роботу виконують студенти 2 курсу в 1 семестрі. В склад роботи входять: вибір місця пам'ятного знаку, розробка самого пам'ятника та виконання його в ортогональних проекціях та в макеті. Основною тематикою, до якої звертається молодь, є забруднення води та землі а також антагонізм місць, незайнятих людиною та «міських джунглів», які захоплюють дикую природу.

а

б

в

г

Рис.5. Роботи студентів-дизайнерів ФАБД, НАУ на тему «Проблеми екології»: а – «Проблема забруднення вод»; б – «Геометризація світу протистоїть пластичним формам природи»; в – «Врятувати планету!»; г – «Наступ людини на природу»

Отже, питання екології – це питання виживання людства. Діячі мистецтва гостро відчувають цю проблему і привертають увагу людей до забруднення навколишнього середовища і руйнування природного балансу. Своїми гостросоціальними інсталяціями митці пробуджують свідомість у населення, змушують замислюватися над своїм внеском в екологію.

ВИСНОВКИ

Сучасні митці у своїх роботах намагаються звернути увагу суспільства на глобальні екологічні проблеми людства, аби люди були більш свідомими та розумними у своїх вчинках. Адже одне невелике діяння однієї особи може перетворюватися на справжню екологічну катастрофу.

В результаті дослідження було встановлено 4 основні глобальні екологічні проблеми, які митці найчастіше беруть за основу у своїх роботах:

1) глобальне потепління, 2) забруднення навколишнього середовища, 3) вимирання тварин, 4) винищення лісів. Виявлено основні види мистецтва, до яких звертаються художники задля акцентування уваги глядачів на екологічних проблемах, це: 1) скульптура, 2) живопис, 3) фотографія, 4) інсталяція.

Встановлено що у своїх творах, задля підкреслення драматизму екологічного питання, митці застосовують наступні засоби художньої виразності композиції: динаміку, асиметрію, ритм, напружене і агресивне акцентування композиційного центру, контраст між гармонійними пластичними формами природи і агресивними геометричними формами, які створені людиною, кольоровий контраст, гіпертрофічно змінений масштаб.

Матеріалами для творчості часто слугують сміття, крига, металеві та пластикові відходи.

ЛІТЕРАТУРА

[1] Бортнюк О. А. Формирование экологического самосознания современной молодежи. *Современные исследования социальных проблем*. 2015. №5(49). 10 с.

[2] Бурко Р. А., Терёшина Т. В. Экологические проблемы современного общества и их пути решения. *Молодой ученый*. 2013. №11. С. 237-238.

[3] Воробейник А. А., Плиско Т. В., Приезжих В. М., Бортнюк О. А. Экологическое самосознание как социальное явление: роль образования и воспитания. *Актуальные вопросы современной медицины: Материалы 71-й итоговой научной конференции молодых учёных студентов; под ред. Е.Н. Сазоновой*. - Хабаровск: Изд-во ДЭГМУ, 2014. С. 303-305.

[4] Зеленская Т. Г., Лысенко И. О., Степаненко Е. Е., Окрут С. В. Современные проблемы экологии и природопользования: учебно-методическое пособие, Ставропольский гос. аграрный ун-т. — Ставрополь. 2013. 124 с.

[5] Мариненко В. О. Екологічні аспекти розвитку великого міста. *Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2005 р. : у 2 т. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – Т. 2. – С. 73–77.*

[6] Небел Б. Наука об окружающей среде: Как устроен мир: в 2-х т. / Пер. с англ. М.В. Зубкова и др. - М.: Мир, 1993.

[7] Невлютов М. Р. Экологическое искусство как стратегия трансформации города. *Артикульт*. 2016. С. 61-70.

[8] Никонова С. Б. Сценарии эстетизации природы и возможности экологической эстетики. *STUDIA CULTURAE*. 2013. №15. С. 198-205.

[9] Ослина Е. Л. Современные глобальные экологические проблемы и пути их решения. *Современные научные исследования и инновации*. 2013. № 4.

[10] Пруденко Я. Д. Экология и творчество в эпоху новых медиа художник-медиа-зритель. *STUDIA CULTURAE*. 2013. №15. 117-123 с.

[11] Рубанцова, Т. А., Сваткова Т. С. Современные проблемы охраны природы. *Молодой ученый*. 2017. №49(183). С. 146-148.

REFERENCES

[1] Bortnyuk O. A. Formirovanie ekologicheskogo samosoznaniya sovremennoj molodezhi. *Sovremennye issledovaniya socialnyh problem*. 2015. №5(49). 10 s.

[2] Burko R. A., Teryoshina T. V. Ekologicheskie problemy sovremennogo obshchestva i ih puti resheniya. *Molodoy uchenyj*. 2013. №11. S. 237-238.

[3] Vorobejnik A.A., Plisko T.B., Priezhhiv B.M., Bortnyuk O.A. Ekologicheskoe samosoznanie kak socialnoe yavlenie: rol obrazovaniya i vospitaniya. *Aktualnye voprosy sovremennoj medicyny: Materialy 71-j itogovoj nauchnoj konferencii molodyh uchyonih i studentov; pod red. E.N. Sazonovoj*. - Habarovsk: Izd-vo DEGМУ, 2014. S. 303-305.

[4] Zelenskaya T.G., Lysenko I.O., Stepanenko E.E., Okrut S.V. Sovremennye problemy ekologii i prirodopolzovaniya: uchebno-metodicheskoe posobie, Stavropolskij gos. agrarnyj un-t. — Stavropol. 2013. 124 s.

[5] Marinenko V. O. Ekologichni aspekti rozvitku velikogo mista. *Aktualni problemi derzhavnogo upravlinnya na novomu etapi derzhavotvorenniya: materialy nauk.-prakt. konf. za mizhnar. uchastyu, Kiyiv, 31 trav. 2005 r. : u 2 t. – K. : Vid-vo NADU, 2005. – T. 2. – S. 73–77.*

[6] Nebel B. Nauka ob okruzhayushej srede: Kak ustroen mir: v 2-h t. / Per. s angl. M.V. Zubkova i dr. - M.: Mir, 1993 -

[7] Nevlyutov M. R. Ekologicheskoe iskusstvo kak strategiya transformacii goroda. *Artikult*. 2016. S. 61-70.

[8] Nikonova S. B. Scenarii estetizacii prirody i vozmozhnosti ekologicheskoy estetiki. *STUDIA CULTURAE*. 2013. №15. S. 198-205.

[9] Oslina E.L. Sovremennye globalnye ekologicheskie problemy i puti ih resheniya. *Sovremennye nauchnye issledovaniya i innovacii*. 2013. № 4.

[10] Prudenko Ya.D. Ekologiya i tvorchestvo v epohu novyh media hudozhnik-media-zritel. *STUDIA CULTURAE*. 2013. №15. 117-123 s.

[11] Rubancova, T. A., Svatkova T. S. Sovremennye problemy ohrany prirody. *Molodoy uchenyj*. 2017. №49(183). S. 146-148.

АННОТАЦИЯ

Сидорова Е.И., Огородник С.О. Социальные арт-проекты, посвященные проблемам экологии.

Одной из насущных проблем человечества является экологическая опасность. Проведенный анализ предыдущих исследований, авторы которых анализировали темы, связанные с современными проблемами окружающей среды, их влиянием на человека и искусство показал, что вопрос исследования произведений искусства XXI века, посвященных проблемам экологии, изучен недостаточно. Поэтому цель исследования – изучение отражения экологической проблематики в работах художников, характеристика их работ, выявление средств художественной выразительности композиции, использованных дизайнерами и художниками. В ходе исследования был проведен анализ работ современных дизайнеров и художников, в которых прослеживается тема экологических проблем. В результате было установлено 4 основные глобальные проблемы, которых художники чаще всего берут за основу в своих работах: 1) глобальное потепление, 2) загрязнение окружающей среды, 3) вымирание животных, 4) уничтожения лесов. Также выяснены основные виды искусства, к которым обращаются художники для акцентирования внимания людей на экологических проблемах, это: 1) скульптура, 2) живопись, 3) фотография, 4) инсталляция.

Цель. Цель статьи в анализе современных социальных арт-проектов, посвященных проблемам экологии в мире, выяснении важнейших экологических проблем, отраженных в творчестве художников, выделении основных видов искусства, к которым принадлежат их произведения, выявлении основных способов художественной выразительности композиции в их произведениях.

Методология. В статье были использованы такие методы, как наблюдение, сравнение, анализ.

ABSTRACT

Sidorova O.I., Ohorodnik S.O. Social art projects dedicated to environmental issues.

Ecological safety is one of the most urgent problems of humanity. After analyzing previous research, whose authors have investigated environmental problems and their influence on one and their art, we can conclude that finding such influence patterns in works of art of the XXIth century is a topic not studied enough. Therefore, the purpose of this research is to investigate the influence of ecological problems on works of art and their characteristics, as well as finding results, that could be useful for art critics, designers, and artists. During the research, we have analyzed the works of modern designers and artists that touch on the topic of environmental problems. As a result, we have found 3 global problems that artists tend to choose for their creations: 1) global warming; 2) pollution; 3) species extinction; 4) deforestation. It was also found, that the main means of art that authors are using for talking about these problems are: 1) sculpture; 2) painting, 3) photography; 4) installations

Purpose. The purpose of the article is to analyze contemporary social art projects devoted to environmental problems in the world, to elucidate the most important environmental problems reflected in the work of artists, to identify the main types of art to which their works belong, to identify the main ways of the artistic expressiveness of the composition in their works.

Methodology. In this article, we have used such methods as analysis, observation, comparison, and research.

Results. in the course of the scientific work we have described the depiction of the most actual ecological problems in sculptors' works and have found the main means of art that have been used in them.

Scientific novelty. This research is the first one to systematize and arrange the information regarding the main ecological

Результаты. В ходе исследования было охарактеризовано отображение наиболее актуальных экологических проблем в работах художников, скульпторов, дизайнеров, были выявлены основные средства художественной выразительности композиции в их работах.

Научная новизна. В данном исследовании впервые систематизирована и упорядочена информация об основных проблемах экологии, отраженных в творчестве современных художников, выявлены основные способы и средства художественного выражения, которые использовали художники в своих творческих работах.

Практическая значимость. Благодаря данному исследованию был расширен научный аппарат искусствоведов и исследователей произведений современного искусства.

Ключевые слова: дизайн; экология; современные тенденции; арт-проект; глобальная проблема; арт-объект; скульптура; фотография; глобальное потепление; загрязнение окружающей среды; природа.

problems and the main means of art being used by artists to talk about them.

Practical value. This work widens the scientific apparatus of art historians and researchers of works of contemporary art.

Keywords: design; ecology; modern tendencies; art project; global problem; art object; sculpture; photography; global warming; pollution; environment; nature.

AUTHOR`S NOTE:

Sidorova Olena,

Senior Lecturer, National Aviation University, Kyiv, Ukraine.

e-mail: dhara.astro@gmail.com,

orcid: 0000-0002-4611-2150

Professional orientation or specialization: composition and semantics of the facade of the end of the XIX - the beginning of the XX centuries, the composition of interiors, the-ory of composition.

Ohorodnik Stanislava,

Student, National Aviation University, Kyiv, Ukraine.

e-mail: stanislavaogorodnik@gmail.com,

orcid: 0000-0002-0136-5031

Professional orientation or specialization: interior design, modern art.

Стаття подана до редакції
25.03.2020р.

Стаття прийнята до друку
12.04.2020р.